

СОЦИЈАЛНА КОНТРОЛА И СОЦИЈАЛНИ РАД

УДК 316.334.3

Оригинални научни рад

Српска политичка мисао

број 1/2016

год. 23. vol. 51

стр. 111-130

Владан Станковић

Институт за политичке студије, Београд

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА СОЦИЈАЛНЕ КОНТРОЛЕ И ЊЕНЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ*

Сажетак

Предмет истраживања овог научног рада биће облици институционализације друштвене и политичке моћи, опредмећени преко друштвеног института социјалне контроле. *Научни значај* истраживања огледа се у: анализи потребе за институционализацијом друштвених односа који оперишу у јавном дискурсу (јавни сектор, јавна политика, друштвено саобраћање, радни односи), као и у откривању појавних облика који доводе до њених злоупотреба. И ту већ долазимо до *друштвеног значаја* који указује на ерозију у домену друштвеног саобраћаја – у политичком и пословном управљању: између креатора и корисника услуге, надређеног и подчињеног. Рад ће анализом социјалне контроле и њене сврхе указати и на патолошке појавне облике који настају недовољном институционализацијом ове јако осетљиве и битне материје у друштвеним односима владања и управљања. У процесу расветљавања овог друштвеног и политичког феномена нижег интензитета, биће понуђен и изванредан предлог мера

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

као иновативни допринос истраживаној појави. Методе од којих аутор полази у раду су: метод посматрања, интуитивно искуство, институционалан приступ, метод поређења...

Кључне речи: институционализација, социјална контрола, друштвена понашања, норме, управљање, функционализам

Често нисмо у прилици да схватимо све оне суптилне механизме друштвене и социјалне контроле у хијерархији моћи, којим се уз-поставља систем владања.

У најдубљем смислу значења друштвена контрола представља темељ друштвених односа унутар друштвеног система, којим се различитим институционалним формама постиже рационализација друштвених активности ка постизању задатих поставки и циљева. Стога је институција, средство да се изпројектовано оствари, да се животни токови, друштвени мотиви и радна прегнућа усмере и каналишу како би се остварила максимизација задатих циљева. Она је, дакле, „организована делатност од општег интереса потврђена од стране друштвеног поретка“¹⁾. Институције се у том смислу схватају као: оквири деловања и средства друштвене контроле.²⁾ Истовремено, институције су и облик нормативног изражаја којим се спроводи усмеравање појединаца и колективитета ка одређеном циљу – нека врста нормираног оквира у коме су унапред познате поставке или друштвене функције које треба остварити.³⁾ Оне су производ друштвеног Система *требања*, за разлику од природних законитости неумољивог *морања*. Сама чињеница да се ради о систему *требања* а не *морања*, указује већ на могућност одударања од зацртане правилности, и могућности стварања аномичних стања, где постоје друштвене регуле, али се оне не поштују, или паралелно егзистирају неке друге које се примењују, па ових првих као и да нема...⁴⁾

1) Aljoša Mimica, Marija Bogdanović: “Institucija”, *Sociološki rečnik*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007, str.192.

2) Ota Weinberger, „Action and Institution“, *Alternative Action Theory – Simultaneously a Critique of Georg Henrik von Wright’s Practical Philosophy*, Springer Science+Bussines media, Dordrecht, 1998.

3) Борђе Стојановић, Живојин Ђурић: „Од друштвене контроле до моралне регулације – реартикулисање дискурса моралне панике“, *Српска политичка мисао*, 2/2015: 9-53, Институт за политичке студије, Београд, 2015, стр. 12: „Ти прописани узуси социјалне нормалности се, са различитим степеном успеха, намећу нижим структуралним инстанцама преко механизма друштвене контроле (од масовних медија до кривичног система).“

4) Илија Зиндовић, Владан Станковић, „Легализовани облици корупције у Србији – аномична стања друштвене ентропије“, *Социолошки преглед*, 1/2012: 17-35, Институт друштвених наука, Београд, 2012, стр. 20.

ПРЕДМЕТНА БИБЛИОГРАФИЈА

На тему социјалне контроле институционализацијом у светској литератури постоји обимна научна грађа. Реч је о рубном научном подручју које преклапа: социологију, право, политичке науке и психологију. За један део значајних социолога питање друштвене и социјалне контроле централно је место бављења социологије као науке о друштву. Због простора овде ћемо поменути само најзначајније представнике и изворе на ову тему. Међу ауторима велику пажњу друштвеној и социјалној контроли посвећују амерички социолози, функционалисти: Fredrick Elmore Lumley: *Means of social control*, New York 1925; Robert Ezra Park, Ernest Watson Burgess: *Introduction to the Science of Sociology*, Chicago 1925; Talcott Parsons: *The Social System*, London, 1951; William Graham Sumner: *Falkways*, Boston MA, 1906. Ипак, пре свих, међу утемељивачима разматране предметне дисциплине ваља истаћи америчког социолога, криминолога и еугеничара, Едварда Роса, и његово знаменито дело: Edward Alsworth Ross, *Social Control – A Survey of the Foundations of Order*, The Macmillan Company, 1901. Рос је утабао стазу истраживањима друштвене односно социјалне контроле, коју сагледава као: суптилизацију контролног механизма награде кроз мотивацију, и санкције кроз казну. У новије време значајнија истраживања на ову тему обавили су аутори: Martin Innes, *Understanding Social Control – Crime and Social Order in Late Modernity*, McGraw-Hill Education, 2003; James Chriss, *Social control – An Introduction*, Polity Press, Cambridge, 2007. У домену пеналне социологије са елементима кривичног права истиче се књига аутора Бломберга и Коена: Thomas Blomberg, Stanley Cohen, *Punishment and Social Control*, Aldine de Gruyter Inc, New York, 2003. На сличну тему нешто раније је објављена социолошка и комуниколошка студија Алена Хорвица: Allan Horwitz, *The Logic of Social Control*, Springer Science+Business media, New York, 1990. Веома важна монографија, која разматра место и улогу права у социјалној контроли, је истоимена студија америчког правника и социолога Роска Паунда: Nathan Roscoe Pound, *Social Control through Law*, Yale University Press, 1942. У најновије време социјалном контролом баве се и аутори из области политичких наука. Неоинституционалисти настоје да велику пажњу посвете односима власти и владања над појединцима и друштвеним групама, а у непосредној вези са њима су и радови аутора који се баве управљањем и руковођењем. Тако нпр: Mark Dirsmith, James

Heian, Mark Covalleski, „Structure and agency in an institutionalized setting – The application and social transformation of control in the Big Six“, *Accounting, Organizations and Society*, 1/2007: 1-27, Elsevier, 2007; или нпр: (ed.) Mary Brinton, Victor Nee, *The New Institutionalism in Sociology*, Russell Sage Foundation, New York, 1998. Преглед библиографских извора указује нам да је подручној области предметног истраживања најближа: општа социологија као базична друштвена наука, али да јој ваља придодати и теорију права, социологију права, комуникологију, политичке науке и науку о управљању, те социјалну психологију.

ПОЈМОВНИ ОКВИР

Овде је најпре неопходно дефинисати појмовни оквир предмета истраживања. Због тога ћемо разматрати неколико базичних појмова који на најбољи начин описују предмет истраживања, а то су: институционализација (институције), друштвена и социјална контрола, и друштвена моћ односно њена злоупотреба.

Да бисмо дефинисали институционализацију, која је сама по себи предметна појава или процес па тек онда појам, неопходно је да предходно направимо осврт на појам институције.

У најопштијем, а строго социолошком смислу, институције су „стандардизован облик понашања“.⁵⁾ Под *институцијом* подразумевамо: „*систем улога и положаја* који је уређен на основу норми и вредности, стабилан и трајан у свом деловању и препознатљив по својим последицама.“⁶⁾ Истовремено, институције или установе су: *систем веровања и пракси организованих око важних активности*.⁷⁾ Ужа дефиниција сагледава институције као својеврсне политичко-правне ентитете или организме: као *делове неког друштвеног организма* – организације – и оне тада имају и нормативно и економско и политичко обележје нижег интензитета.⁸⁾ Од институција ваља разликовати *институциона-*

5) Anthony Giddens, „Institutions, Reproduction, Socialisation“, *Central Problems in Social Theory – Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*: 96-131, University of California Press – Berkley, Los Angeles, 1979, p. 96: „... standardised modes of behaviour“...

6) Vojin Milić: „Institucija“, *Sociološki leksikon* (ur. Aljoša Mimica, Marija Bogdanović): 192-193, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007, str. 192.

7) William Goode, *The Dynamics of Modern Society*, Transaction Publishers, 2011, p. 301: „... definition of institution... a system of beliefs and practices, organized around an important activity...“

8) Milan Bosanac, Oleg Mandić, Stanko Petković: *Rječnik sociologije i socijalne psihologije*, Informator, Zagreb, 1970, str. 242: „Institucija: ... je organizacija čija je djelatnost od nekog

лизацију која је непрестани процес кристализације различитих типова понашања,⁹⁾ норми, организација и мрежа, регулисаних процесима живе размене опредмећених роба.¹⁰⁾ Институционализација је, дакле, *поступак нормирања друштвених и радних односа који за последицу има остваривање зацртаних циљева и постизање пројектованих резултата, како би се остварила сврсисходност и максимизовала добит.*

Друштвена и социјална контрола су готово синонимни појмови. Иако је у многим иностраним језицима реч о потпуно истом термину, у српском језикословљу између ова два израза постоји извесна разлика. *Друштвена контрола* је колективна контрола читаве заједнице, и још уже друштвеног система.¹¹⁾ Под друштвеном контролом подразумевају се разнородни начини на које група врши утицај на понашање појединца.¹²⁾ „Контрола обухвата: надзор над радом људи... Она је мера будности.“¹³⁾ Ово подразумева данас успешно узпостављен систем препорука: награда и казни које се спроводе над појединцима у њиховом друштвеном саобраћају и радним процесима.¹⁴⁾ Отуда се под друштвеном и социјалном контролом подразумева: „испитивање, доминација, али и цензура и интервенција у стварању“.¹⁵⁾ Са друге стране,

---

općeg interesa, koja je formalno utvrđena i priznata važećim društvenim poretком čiji je sastavni dio. Institucija je i: sinonim za formalnu organizaciju...“

- 9) Институционализација се доживљава и као: Производ људског деловања, преко устаљених понашања, али и као опредмећење дистрибуције у времену и простору кроз генерације. (О дефинисању институционализације у: Isabelle Huault, „Pouvoir – une analyse par le institutions“, *Revue française de gestion*: 3/2009: 133-149, Lavoisier, 2009).
- 10) (ed.) David Sills, *International Encyclopedia of Social science*, Vol.14, The Macmillan Company & The Free Press, 1968, 414: „Institutionalization as a process: it might be more profitable to talk about the process of institutionalization and to look on it as a process of continuous crystallization of different types of norms, organizations, and frameworks which regulate the processes of exchange of different commodities.“
- 11) Друштвени систем је организована функционална или територијална цјелина уређена према једном јединственом принципу.“ (Милимир Мучибабић: *Социолошко-правни појмовник*, ИК Филип Вишњић, Београд, 2007, стр. 77).
- 12) „Dejvid Garland, „Друштвена контрола“, (приредили: Adam Kuper, Džesika Kuper), *Enciklopedija društvenih nauka*: 156-161, Službeni glasnik, Београд, 2009, стр. 157.
- 13) Бранислав Марковић, *Наука о управљању*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2003, стр. 464.
- 14) Francios Bourricaud: „Contrôle Social“, *Encyclopedia Universalis*, Corpus 6, Editeur a Paris, 1995, p. 490: „La sociologie classique, celle de Durkheim par exemple, parlait de l'éducation morale comme de la contrainte la plus subtile et la plus raffinée dont dispose la société a l'égard de ses membres. (...) Le mécanisme des prix a été souvent décrit comme une régulation inconsciente...“
- 15) Etienne Souriau: „Contrôle Social“, *Vocabulaire d'estetique*, Quadrige, Presses Universitaires de France, Paris, 1990, p. 488.

социјална контрола је ужи појам од друштвене контроле: она је индивидуализована и тиче се контекстуализације појединца у друштвени систем – његовог збрињавања или друштвене заштите (скрби). У том случају социјална контрола се психологизује и представља: самоконтролу актера-у-ситуацији, обуздавање његових понашања односно „линија кретања“ и њихово усклађивање са „пројектованим линијама“ норми друштвених група (институција) које је прихватио као своје.¹⁶⁾ Индивидуални облик друштвене контроле је заправо и друштвена, али и социјална контрола појединца и означава се као: *систем правила и стандарда једног друштва који ограничавају индивидуалну акцију кроз усклађивање конвенционалних санкција и наметање формализованих механизма.*¹⁷⁾ Стога се под друштвеном контролом подразумевају два аспекта: „1) организовану акцију друштва или неке од њених подгрупа да се одржи стабилан друштвени поредак и да се управља процесом друштвене промене; 2) напоре да се ограниче људи, тражећи од њих да се придржавају утврђеним нормама и законима.“¹⁸⁾ За потребе овога рада биће узета у обзир само ужа дефиниција друштвене контроле – социјална контрола која је у непосредној вези са *институционализацијом* схваћеном као процес нормирања понашања појединаца у друштвеном саобраћају у току радног саобраћања. Ова ужа дефиниција друштвену, прецизније социјалну, контролу смешта у подручје наметања формализованих механизма ограничавања слободе појединаца кроз одредбе о правилима понашања.¹⁹⁾ Тако је социјална контрола „систем препоруку који се односи на оквире у којима људи мисле, осећају, изгледају или се понашају у регулисаним друштвеним системима“.²⁰⁾ Социјална контрола би стога била: *нормирано на-*

16) Tamotsu Shibusaki, *Society and Personality – An Interactionist Approach to Social Psychology*, Transaction Publishers, 1974, p. 276: „Thus, self control is essentially social control in that each individual restrains himself by evaluating his projected line of action in terms of the group norms that he has incorporated as his own.“

17) *Webster's Third New International Dictionary*, Volume III S-Z, Enciclopedia Britannica, 1993, p. 2162: „*Social control*: the rules and standards of society that circumscribe individual action through the inculcation of conventional sanctions and the imposition of formalized mechanisms.“

18) Robert Barker, *The Social Work Dictionary*, National Association of Social Workers, Washington D.C., 2003, p.402-403: „*Social control*: 1) The organized effort of a society or some of its members to maintain a stable social order and to manage the process of social change; 2) Efforts to constrain people, requiring them to adhere to established norms and laws.“

19) Benjamin Wolman: *Dictionary of Behavioral Science*, MacMillan, London, 1974, p. 79.

20) Ashley Crossman, http://sociology.about.com/od/S_Index/g/Social-Control.htm.

метање формалних механизма ограничавања слободе појединаца у њиховом радном окружењу зарад оптимизације резултата рада. У том смислу наука о управљању задобија своје кључно место у процесима друштвене и социјалне контроле појединаца, њиховог: напредовања, стагнирања, назадовања или изкључења из задатих система радних и каријерних активности...

Друштвена моћ доводи се у везу са способношћу да се постигне жељени циљ или какав позитиван исход.²¹⁾ Моћ појединца или институције је „способност да се прибави нешто било по праву или сходно контроли или утицају“.²²⁾ Из ове две дефиниције јасно избија јединствен *genus proximum* – способност, потенција. Реч је о „општем осећају моћи да се делује у саодношењу са другим људима“.²³⁾ У супстанцијалном смислу друштвена моћ је индивидуална моћ или снага, али, истовремено, и власт као правна објективизација моћи, институцијом нормирана заповед.²⁴⁾ „Власт означава управљање, посједовање кључних политичких, правних и економских моћи, могућност заповједања, газдовања.“²⁵⁾ Тако је друштвена моћ: „снага, моћ, доминација, власт, насиље“.²⁶⁾ Истовремено, у појмовном одређењу друштвене моћи као власти разазнају се најмање две *differentia specifica*: 1) *циљ* или *сврха* оличени у: позитивном исходу, резултату, новоствореној вредности или друштвеној надградњи; 2) *средство* по основу власти или владања, намештења, постављења, руковођења или управљања. Уколико управљање или руковођење нема за циљ новостворену вредност или је позитиван резултат упитан онда се већ ради о *злоупотреби друштвене моћи*, која може бити заоденута личним и приватним, а не општим и јавним. И ту смо већ у простору микросоциологије: комуникологије, социјалне психологије и науке о управљању, па говоримо о управљању или руковођењу. Под

21) Stephen Littlejohn, Karen Foss: *Encyclopedia of communication theory*, SAGE Publications Inc, 2009, p. 781.

22) Simon Blackburn: *Oxford dictionary of Philosophy*, Oxford University Press, 1994, p. 285.

23) Catherine Colliot-Thélène: *Dictionnaire de sociologie*, Enciclopædia Universalis Albin Michel, Paris, 2007, p.599: „La notion politique de pouvoir garde le sens général de faculté d’agir, mais cette faculté s’exerce dans le cadre d’un rapport avec d’autres hommes.“

24) Макс Вебер дефинише власт као „заповед једне или више особа над другима“ (Детаљније у: Max Weber, *Vlast i politika*, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 1999, str. 55).

25) Милимир Мучибабић: *Социолошко-правни појмовник*, ИК Филип Вишњић, Београд, 2007, стр. 43.

26) Catherine Colliot-Thélène: *Dictionnaire de sociologie*, Enciclopædia Universalis Albin Michel, Paris, 2007, p. 599.

руковођењем подразумевамо: „планирање и организовање извршења циљева и пословне политике организација уз одговорност за резултате.“²⁷⁾ Из ове дефиниције избија и средство – друштвена моћ или потенција да се нешто преко институција чини; и циљ или сврха – постизање каквог позитивног исхода или резултата. Тако је руковођење „модалитет усмеравања људи у обављању заједничких свесних делатности заснованих на две основне компоненте. Једну чине сви облици и модалитети мотивације и придобијања људи да својевољно учествују у остваривању циљева организације, док другу чине сви облици принуда и санкција чијим посредством се људи приморавају да обављају посебне радне задатке, без чијег обављања нема ни остваривања циљева организације.“²⁸⁾ У састојке руковођења спадају: планирање, усмеравање, координација, контрола и одговорност за резултате рада. Овде ће бити речи управо о једном од ових елемената – контроли.²⁹⁾ Она је по својој суштини друштвена контрола, а по ракурсу свога испољавања којим погађа појединца у радном саобраћају – социјална контрола.

ТЕОРИЈСКО РАЗИГРАВАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

Друштвена и социјална контрола биће предмет истраживања пре свега науке о друштву или опште социологије, која истражује деловање организованих, институционализованих мањина на појединце: на њихова вредновања и понашања у домену друштвене интеракције, међуличних односа у процесу рада, као друштвеној делатности *par excellence*. Да бисмо сагледали налазе стања у друштву, неопходно је најпре да размотримо место и улогу институционализације у домену друштвене и социјалне контроле из угла значајних функционалистичких социолога XX века. Ово ће нам помоћи у даљем делу рада зарад анализе увида у процесе и стања институционализације друштвене

27) Dragoljub Kavran: *Nauka o upravljanju – organizacija, kadrovi, rukovođenje*, Naučna knjiga, Beograd, 1991, str. 30.

28) Бранислав Марковић, *Наука о управљању*, Правни факултета Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2003, стр. 231.

29) Има аутора који праве разлику између: *контроле* и *надзора*. (Тако нпр: Milan Petrović: *Nauka o upravljanju kao pretpostavka upravne politike*, Centar za publikacije, Niš, 2006, str.257: „Kod predmeta kontrole težište je na pismenima, dakle na stvarima, dok je kod predmeta nadzora težište na ponašanjima, dakle licima.“ Дакле, само се надзор односи на понашања у међуљудским односима.)

контроле и учачања патогених појава у области социјалне контроле упосленика у радним односима кроз злоупотребе које изазива упражњавање овлашћења преко положаја намештеника унутар институција система.

Друштвеном или социјалном контролом бавили су се пре свих велики амерички функционалисти XX века. И док је француски функционализам настојао да изгради социјализаторску функцију уклапања појединаца у друштво – срашћавањем са заједницом кроз подруштвљење међуљудских односа – солидаризам, англосаксонски функционалисти брину о начинима контроле појединаца у систему исказивањем неповерења: спроводећи комбиноване технике награда и казни. Водећи се Хобсовим начелом да је „човек човеку вук“,³⁰⁾ британски и северноамерички социолози били су обузети друштвеном контролом појединаца, њиховом социјалном контекстуализацијом, и суптилним механизмима кажњавања који воде до социјализације казни, преваспитавања и до самодисциплиновања.

На ране америчке функционалисте велики утисак оставио је Емил Диркем (*Durkheim*) који „третира институције као кључни тип друштвене чињенице, па чак и саму социологију дефинише као: науку друштвених институција, њиховог настанка и функционисања.“³¹⁾ Рос (*Ross*) и Самнер (*Sumner*), настојали су да установе разнородне начине на које група врши утицај на понашање појединца. У разматрању друштвених установа, Рос се држи Диркемове перспективе у којој је средство друштвене контроле још увек неправна друштвена категорија – друштвена норма. Тако, према Росу, постоје три главна основа (*grounds*) друштвене контроле: закон симпатитета (симпатичност), закон социјативности (друштвеност), и осећај за правду (*sense of Justice*).³²⁾ Симпатитет је степен фамијарности заснован на емоцијама унутар заједнице (породице, братства, племена, друштвене групе), осећај сродности

---

30) “U osnovi ovih prvih radova leži hobsovska koncepcija čovekove prirode kao remetilačke i antidruštvene, koja je morala da bude zauzdana uvođenjem grupne kontrole i sankcije...” (Dejvid Garland, „Društvena kontrola“, (priređili: Adam Kuper, Džesika Kuper), *Enciklopedija društvenih nauka*: 156-161, Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 158).

31) Thomas Fararo, John Skvoretz, „Institutionalized Social Action – control at the Program Level“, *Purpose, Meaning and Action – Control Systems Theories in Sociology*, 113-137, (ed. Kent McClelland, Thomas Fararo), Palgrave MacMillan, New York, 2006, p. 113-114: „Durkheim treated institutions as a key type a social fact and even defined sociology as *the science of social institutions, their genesis and functioning*.”

32) Edward Alsworth Ross, *Social Control – A Survey of the Foundations of Order*, Transaction Publishers, New Brunswick – New Jersey, 2009, p. 7-36.

који тежи јединству и једнакости. Социјатибилност је већ нешто отуђенији облик интеграције, облик инклузије појединца у какву друштвену групу: степен његове прилагодљивости заснован на подстицају групе и његовој реакцији. Коначно, праведност представља објективизацију начела да свакоме следује оно што му по заслуги припада, што је најотуђенија форма друштвене интеграције. За представнике чикашке социолошке школе Парка (*Park*) и Барциса (*Burgess*) друштво се доживљава као велики преносник комуникација: индивидуалних, групних, међугенерациских...³³⁾ Средиште ових комуникација остаје у друштвеним групама које на разне начине врше утицај на понашање појединца.³⁴⁾ Функционалиста Лумли (*Fredrick Elmore Lumley*) поприлично рано увиђа да је „друштвена контрола супротна принудној контроли и сматра се саставним делом сврсисходног, друштвеног планирања и рационализације друштвених установа. Оваква друштвена контрола може попримити позитивне или негативне форме, њом се појединци преко награђивања, убеђивања или образовања могу подстицати на деловање или пак ограничавати и спречавати путем: оговарања, сатире, подсмеха и критике.“³⁵⁾ Лумли, дакле, прави разлику између друштвене и принудне контроле, или још прецизније: он принуду и кажњавање смешта на руб друштвене контроле, а њене легитимне, друштвене форме подводи под „фамилијарно Ми“.³⁶⁾ Легитимизацију принудне контроле, и њено укључивање у састав друштвене контроле, извршио је тек Талкот Парсонс средином XX века. Парсонс је, истина, нагласио значај заједничких вредности за контролу друштвеног понашања,³⁷⁾ али је његов систем вредности строго нормативан и нормиран.³⁸⁾ Ово ће отворити пут ка третирању друштвене контроле и као принудне контроле, јер Парсонс прави јасну разлику између: социјализације као стицања заједничких орјентира од мера социјалне

33) Robert Park, Ernest Burgess: *Introduction to the science of sociology*, The University of Chicago Press, Chicago, Illinois, 1921, p. 183.

34) Ibidem, p. 21.

35) Дејвид Гарланд, „Друштвена контрола“, (приредили: Адам Купер, Дžесика Купер), *Енциклопедија друштвених наука*: 156-161, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 158-159.

36) Fredrick Lumley, *Means of Social control*, Century company, 1925, p. 13.

37) Kent McClelland: „Understanding Collective Control Processes“, *Purpose, Meaning and Action – Control Systems Theories in Sociology*, 31-57, (ed. Kent McClelland, Thomas Fararo), Palgrave MacMillan, New York, 2006, p. 32.

38) Uta Gerhardt, *The Social Thought of Talcott Parsons –Methodology and American Ethos*, Ashgate Publishing Ltd, 2011, p. 358.

контроле као правно-процесног израза.³⁹⁾ Од Парсонса надаље социјална контрола иде руку под руку са институционализацијом, схваћеном као нормирано понашање појединаца и друштвених група. Од тада у теорији социјалне контроле креће брижљиво ткање „инжењеринга пожељних понашања“ појединаца и установа, а интересовање за ово предметно подручје исказаће: социјални психолози, комуниколози, теоритичари права и управљања, неоинституционалисти, пенолози, менаџери организационих наука...⁴⁰⁾ Англосаксонска школа мишљења готово у потпуности одустаје од солидаристичких приступа третирању друштвене и социјалне контроле; то више није уклапање појединаца у детерминистичко „колективно Ми“⁴¹⁾ сада је реч о мерама надзора над појединцима, непрестаној будности над понашањем појединца у радном процесу, прави мали полицијски посао: надгледања, прикупљања чињеница, обавештавања, утицања на рецептора преко јавног мњења...⁴²⁾ При томе, раније истражени методи софистициранијег утицаја на појединца кроз: шалу, подсмех, оговарање, сатиру, критику, процену... остају сачувани.⁴³⁾ Сада се узпоставља читав систем норматива који институционализују понашање појединца у радном окружењу. То је стицај правила која важе *erga omnes* уколико су правно обавезујућа, и требала би да су самодношећа-према-свима уколико напуштају правну регулацију, и залазе у област неправног друштвеног нормирања.

39) Владан Станковић, „Парсонс – Архитекта новог поретка“, *Политичка ревија*, 1/2004: 267-275, Институт за политичке студије, Београд, 2004, стр. 270.

40) Тако нпр. у: Ђорђе Стојановић, Живојин Ђурић, „Од друштвене контроле до моралне регулације – реартикулисање дискурса моралне панике“, *Српска политичка мисао*, 2/2015: 9-53, Институт за политичке студије, Београд, 2015, стр.10: „Џеки Ор (Jackie Orr) предлаже концепт *психомоћи*: збира технологија моћи и техника знања развијених од стране нормализујућег друштва зарад регулисања психолошког живота, здравља и поремећаја појединаца и целокупне популације, која функционише преко психолошког мониторинга, мерења и дисциплиновања, *увођења* реда у тешко управљиву психолошку област перцепције, осећања и меморије.“ (Наведено сходно: Jackie Orr, *Panic Diaries – A Genealogy of Panic Disorder*, Duke University Press, 2006, p. 11-12).

41) Pitrim Sorokin, *Društvena i kulturna dinamika*, CID Podgorica, 2002, str. 342.

42) Тако нпр: Pierre Lascoumes, Patrick le Gales, „Introduction – Understanding Public Policy through Its Instruments – From the Nature of Instruments to the Sociology of Public Policy Instrumentation“, *Governance – an International Journal of Policy, Administration and Institutions*, Vol. 20, 1/2007, John Wiley & Sons, Ltd., 2007, p. 1-21.

43) Nevzet Veladžić, „Devijantne pojave i socijalna kontrola“, *Kriminalističke teme*, 1-2/2013: 152-167, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2013, str. 159: „Неформалне санкције попут препричавања и подсмјеха могу бити посебно ефективне у релативно малим друштвеним групама, гдје свако познаје остале чланове заједнице, а неки од њих су у изравном контакту и проводе вријеме заједно. Неформалне санкције су реакције на специфична понашања, а то су: укор, критика, похвала, гестикација рукама и други облици говора тјелом...“

ПОЈАВНИ ОБЛИЦИ И АНОМАЛИЈЕ У ПРОЦЕСИМА ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ СОЦИЈАЛНЕ КОНТРОЛЕ

Сада залазимо у поље: аномичних патогена институционализације социјалне контроле појединаца, проблема сржи институционализације социјалне контроле и њеним злоупотребама оних који врше власт на свим нивоима управљања – од политичког деловања до руковођења у радним јединицама управе. Значај овог дела истраживања је да, на основу горе изведених сазнања, операционализује истраживање анализом стања и процеса који доводе до: злоупотреба, системске аномиије и друштвене ентропије.

У Републици Србији процес институционализације у овој области каска из најмање два разлога. Најпре, ради се о недостатку политичке воље да се неке области друштвеног живота правно уреде и нормирају; да се по среди њих уведу институције, које би спроводиле: надзор, контролу рада, трајни мониторинг у области финансијског пословања и трошења буџетских средстава, контролу запошљавања, начине одабира кадрова и слично. Партиократски политички систем потпуне премоћи политичког волунтаризма, позивањем на основно начело демократског фундаментализма: *Vox populi, vox Dei*, омета процесе правног обвезивања владајућих структура у овој области управљања.⁴⁴⁾ Уместо стручности, и прецизних правних процедура наилазимо на „Елдорато“: произвољности, волунтаризма, импровизација и хаотичног приступа у решавању текућих проблема.⁴⁵⁾ Друга важна ставка у сфери политичког одлучивања је она из политичко-правне области управљања. Тамо где и постоји воља да се нека битна област из овог домена правно уреди, често постајемо сведоци лоших и опречних законских решења, која једна друге искључују, стварају забуну у тумачењу, и због својих нејасноћа уводе потпуни хаос

44) Владан Станковић, „Политичке елите у Србији – од партократије до плутократије“, *Политичка ревија*, 2/2011: 93-108, Институт за политичке студије, Београд, 2011, стр. 104-105: „... партократско схватање политике као поделе плена којом се у борби за гласове освајају мандати (који су нека врста меница за учешће у политичкој моћи) имају за последицу отуђење страначких вођстава у политичку класу; политичка класа до сада није изградила институционалне механизме до краја изведене поделе власти чиме је оставила могућност за масовно учешће у корупцији све три гране власти (које су под већом или мањом контролом највиших инстанци извршне власти).

45) На ову тему: Darko Dimovski, „Politička korupcija“, *Zbornik radova u: Pristup pravosuđu – instrumenti za implementaciju evropskih standarda u pravni sistem Republike Srbije*, Centar za publikacije Pravnoг fakulteta Univerziteta u Nišu, Niš, 2010, str. 373-404.

у систем узајамности.⁴⁶⁾ Уопштена и опречна правна решења у законским и подзаконским актима доводе до „слободе у тумачењу“ и тамо где слободи тумачења није место. Стварају се дупли стандарди, уводи се правна несигурност, гомилају се процеси по основу апелација... Често су законска решења и намерно опречна: последица погађања политичких класа, или „лоби-притисака“ финансијских елита.⁴⁷⁾ Недостатак правне културе води до: веће учесталости друштвених сукоба, свеопште правне несигурности, неповерења унутар институција система, корупције, непотизма, самовоље, манипулације оних који управљају онима којима се управља...

На нижим нивоима власти управо се недостатак правне културе огледа као оквир неометаног руковођења у коме је владање ничим ограничено одоздо и где је одлучивање сведено на пуки процедурални формализам. Овде се већ контрола рада и пословања не доводи у питање, она углавном постоји, али су сада проблеми другачије природе.

Поред контроле рада запослених, кроз разне облике: усавршавања, евалуације, стручног пропитивања, рецензирања и слично, одобравају се и мере надзора над радом, па чак и понашањем појединаца у радном процесу. Надзор обухвата друштвени али и правни аспект социјалне контроле запослених. Нерегулисана материја надзора често доводи до тешких злоупотреба. До сада је у домаће законодавство инкорпорисан само правни институт *mobbing*-а, који се дефинише као: „емоционално злостављање на радном месту од стране сарадника – подређених или надређених – преко: гласина, инсинуација, застрашивања, понижавања, дискредитовања и изолације“⁴⁸⁾ и он је као такав препуштен инкриминацији. Домаће законодавство је 2010. године донело *Закон о спречавању злостављања на раду* који експлицитно наводи да:

---

46) И „недоношење, мењање и недоследна примена закона и подзаконских аката“ спада у облик „легализованих“ коруптивних метода. (Илија Зиндовић, Владан Станковић, „*Легализовани облици корупције у Србији – аномична стања друштвене ентропије*“, *Социолошки преглед*, 1/2012: 17-35, Институт друштвених наука, Београд, 2012, стр. 21-22).

47) Тако нпр. Данило Вуковић сматра да су закони само последица сукоба интереса друштвених актера у политичкој арени. (Danilo Vuković, „Interesi, mreže i institucije – sociološko-pravna analiza novog socijalnog zakonodvstva u Srbiji“, *Sociologija*, 1/2013: 25-46, Beograd, 2013, str. 26: „Zakoni su *endogeni*, odnosno, proizvod interakcija i sukoba društvenih aktera i njihovih interesa, oblikovani su društvenim i ekonomskim procesima i ne mogu se posmatrati nezavisno od njih.”).

48) Детаљније у: Noa Davenport, Ruth Schwartz, Gail Pursell Elliott, *Mobbing – Emotional Abuse in the American Workplace*, Civil Society Publishing, 1999.

„Покретање поступка за заштиту од злостављања, као и учешће у том поступку не може да буде основ за: стављање запосленог у неповољнији положај у погледу остваривања права и обавеза по основу рада, покретање поступка за утврђивање дисциплинске, материјалне и друге одговорности запосленог, отказ уговора о раду односно престанак радног или другог уговорног односа по основу рада и проглашавање запосленог вишком запослених, у складу са прописима којима се уређује рад.“⁴⁹⁾ Ипак, овај правни институт је тек општег карактера, и најчешће се правно активира искључиво као правни лек, или средство, које запослени може да примени како би заштитио себе од искључења из радног односа. Богата палета мера социјалне контроле и принуда коју поседује надређени остаје и даље законски нетакнута.⁵⁰⁾ Из тог разлога и кажемо да мобинг има тек реактивно обележје.

Као мере надзора запослених од стране надређених примењује се, дакле, бројна средства социјалне контроле које иду од оних чисто друштвено-нормативних, попут креирања јавног мњења о запосленом, путем: подсмеха, шале, оговарања, стања алармантне забринутости; до оних са казненом мером правне регулације као што су: дисциплинска одговорност, опомена пред искључење из колектива, отказ, па и позивања на кривичну одговорност: од предистражних радњи информативног разговора, преко подизања кривичне пријаве до спровођења истражног поступка. Ваља истаћи да су мере надзора над запосленима у „царству нерегулисане материје“ домаћег законодавства, па често постају произвољне, и предмет су субјективне процене надређеног, који врши испитивање степена друштвене опасности: понашања, радњи и поступака запослених у радној јединици.⁵¹⁾ У том случају

49) Члан 27: „Заштита учесника у поступку“, *Закон о спречавању злостављања на раду*, Службени гласник РС, 36/2010, Београд, 2010.

50) Drenka Vuković, „Mobing na radnom mestu“, *Temida*, 4/2006: 3-11, Viktomološko društvo Srbije, Beograd, 2006, str.5. Вуковићева наводи неке од инструмената које подводи под „мобинг на радном месту“: „uskraćivanje kontakata, prekidi tokom govora, stalno prekidanje, vikanje na žrtvu, kolege ne razgovaraju sa žrtvom, zabranjuje se kontakti sa žrtvom, širenje tračeva, ismejavanje, iskorišćavanje slabosti, vređanje, imitiranje: hoda, glasa, pokreta, svakodnevne kritike i prigovori, zatrpavanje besmislenim poslovima, uskraćivanje informacija, preterana kontrola, slaba ocena rezultata,..“

51) Има мишљења да: „службеник мора да спроведе налог претпостављеног руководиоца, чак и када оправдано сматра да је нерегуларан или сумња да ће произвести озбиљне тешкоће.“ (Срђан Кораћ, „Спровођење реформе јавне управе у Србији – пример појединачне одговорности“, *Српска политичка мисао*, 3/2014: 53-74, Институт за политичке студије, Београд, 2014, стр. 63).

запослени долазе под удар субјективне процене надређеног, што може бити снажан катализатор злоупотребе службеног положаја.

Социјална контрола овде подразумева два нивоа власти. Један ниво контроле је политички и он се спроводи мерама државне принуде, који обухвата широки спектар мера и средстава „обуздавања“ акција појединаца у општедруштвеним активностима пеналним мерама кажњавања односно санкционисања. У том случају ради се о *неутрализацији* објекта социјалне контроле кроз облике: принуде, уцене, психичке тортуре, кућног притвора,.. чиме се појединцу додељује појачана употребна сврховитост и додатно се ставља под контролу система. Други ниво контроле је блажи и суптилнији, овде се репресија не спроводи директно, већ посредно, па у такве мере спадају: онемогућавање или успоравање у напредовању, кидање друштвених контаката објекта социјалне контроле, контекстуализирање објекта контроле у рељеф система (тзв. „навигација“ појединца или његово „пројектовање“), усмеравања дотичног на небитне друштвене групе, људе и догађаје („трошење времена“ или „изцрпљивање појединца“). Овај други ниво социјалне контроле често се назива и *маргинализација*. Она доводи до дезавуисања појединца у јавности кроз урушавања његовог моралног кредибилитета, а испољава се кроз: указивање на „нелојалност“, моралну „забринутост“ групе над понашањем појединца, моралну дискредитацију, преношење гласина, интриге, сплетке, оговарање, трач, подсмех, шалу, двосмислене реченице, преношење туђих порука са виших инстанци и слично... Истовремено, маргинализација активности појединца може се спроводити и преко урушавања његовог професионалног и стручног интегритета и ауторитета: од оспоравања његових радних прегнућа и достигнућа, преко оспоравања његових способности у средствима јавног саопштавања, до оспоравања компетентности жртве у стручној јавности путем: полемика, стручних расправа, оговарања, подсмеха, дисквалификација... Све наведене мере социјалне контроле на непосредан или посредан начин изазивају исти негативни ефекат по оног на кога се односе.

Са друге стране, постоји и богата палета тзв. позитивних норми, које имају за циљ да: постакну, мотивишу и награде. Препуштање поверљивих послова, препоруке, позитивно оцењивање, паралелно упошљавање, намештење на више управљачке позиције... само су неки од ових механизма, и требало би да делују подстицајно за оног на кога се односе.

ЗАКЉУЧАК

Социјална контрола тиче се међуљудских односа, па је материја опште социологије (микросоциологије) *par excellence*. Истовремено, ради се о управљачкој материји, која залази и у област науке о управљању. Пошто управљање подразумева односе владања и подчињавања кроз институције система, то битније интересовање (као граничне научне дисциплине) имају и политичке науке које на (ново)институционални начин прилазе истом проблему. Коначно, и социјална психологија игра одређену улогу у расветљавању овог друштвеног феномена.

У Србији материја социјалне контроле је недовољно истражена друштвена област. Знатно се више пажње посвећује утилитаристичкој управљачко-пенолошко-политиколошкој материји владања-другима, кажњавања појединца-у-радном процесу, и њиховог дисциплиновања, те мерама механичко-принудне социјализације (која захвата спектар од физичког кажњавања до психијатријског лечења). За оваквим институционално-казненим приступом појачано интересовање исказују више управљачке структуре. Овај приступ није у стању да реши проблем, већ га само привремено замаскирава. Профитна логика капитализма захтева искључиво функционалан приступ социјалној контроли. У пракси, у погледу институционализације социјалне контроле, као начина правне регулације и омеђивања и забране злоупотребе поверених овлашћења владања над запосленима и њиховим радом, мало је шта до сада учињено. Понешто од тога на трагу је виктимизације кроз заштиту од злостављања на раду, али је и то на симболичном нивоу. Сем једног-два базична прописа, који се нешто више баве овом материјом (и то највише и најчешће процесноправно), читаво поље регулације и институционализације је препуштено стихији међуљудског са-одношења, у коме влада потпуна: самовоља, закон јачег, произвољност...

Недостатак институционалних облика деловања у овој материји чини да уместо да институције владају управљачима, управљачи владају институцијама. Све ово само: повећава неефикасност радних прегнућа, смањује позитивне учинке у раду, умањује квалитет услуга, те обим новостворених вредности, раста и развоја...

ПРЕДЛОГ МЕРА:

Из побројаних разлога неопходно је ову материју: значајније правно уредити, институционализовати оквире деловања и понашања надређених над запосленима и обрнуто, ускладити област социјалне контроле са општим и интерним правним актима. Велику улогу у поправљању постојећег стања у области социјалне контроле, која је сама по себи репресивна друштвена област, мора имати и: виши степен поверења међу запосленима, виши ниво културе запослених (култура дијалога, разумевања, комуникације, међусобног уважавања...), саобраћање на општијем и апстрактнијем нивоу, осећај припадности радном окружењу, солидаризам запослених базиран на минимуму заједничких вредности, непрестано изналажење сагласности, осећај лојалности.

ЛИТЕРАТУРА

- Barker, Robert: *The Social Work Dictionary*, National Association of Social Workers, Washington D.C, 2003.
- Blackburn, Simon: *Oxford dictionary of Philosophy*, Oxford University Press, 1994.
- Bosanac Milan, Mandić Oleg, Petković Stanko: *Rječnik sociologije i socijalne psihologije*, Informator, Zagreb, 1970.
- Bourricaud, Francios: „Contrôle Social“, *Encyclopedia Universalis*, Corpus 6, Editeur a Paris, 1995.
- Weinberger, Ota: „Action and Institution“, *Alternative Action Theory – Simultaneously a Critique of Georg Henrik von Wright’s Practical Philosophy*, Springer Science+Bussines media, Dordecht, 1998.
- Weber, Max: *Vlast i politika*, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 1999.
- Webster’s Third New International Dictionary*: Volume III S-Z, Enciclopedya Britannica, 1993.
- Veladžić, Nevzet: “Devijantne pojave i socijalna kontrola”, *Kriminalističke teme*, 1-2/2013: 152-167, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2013.
- Wolman, Benjamin: *Dictionary of Behavioral Science*, MacMillan, London, 1974.
- Vuković, Danilo: „Interesi, mreže i institucije – sociološko-pravna analiza novog socijalnog zakonodvstva u Srbiji“, *Sociologija*, 1/2013: 25-46, Beograd, 2013.
- Vuković, Drenka: „Mobing na radnom mestu“, *Temida*, 4/2006: 3-11, Viktomološko društvo Srbije, Beograd, 2006.
- Garland, Dejvid: „Društvena kontrola“, (priredili: Adam Kuper, Džesika Kuper), *Enciklopedija društvenih nauka*: 156-161, Službeni glasnik, Beograd, 2009.

- Gerhardt, Uta: *The Social Thought of Talcott Parsons – Methodology and American Ethos*, Ashgate Publishing Ltd, 2011.
- Giddens, Anthony: „Institutions, Reproduction, Socialisation“, *Central Problems in Social Theory – Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*: 96-131, University of California Press – Berkley, Los Angeles, 1979.
- Goode, William: *The Dynamics of Modern Society*, Transaction Publishers, 2011.
- Davenport Noa, Schwartz Ruth, Elliott Gail Pursell: *Mobbing – Emotional Abuse in the American Workplace*, Civil Society Publishing, 1999.
- Dimovski, Darko: „Politička korupcija“, Zbornik radova u: *Pristup pravosuđu – instrumenti za implementaciju evropskih standarda u pravni sistem Republike Srbije*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, Niš, 2010.
- Зиндовић Илија, Станковић Владан: „Легализовани облици корупције у Србији – аномична стања друштвене ентропије“, *Социолошки преглед*, 1/2012: 17-35, Институт друштвених наука, Београд, 2012.
- Kavran, Dragoljub: *Nauka o upravljanju – organizacija, kadrovi, rukovođenje*, Naučna knjiga, Београд, 1991.
- Colliot-Thélène, Catherine: *Dictionnaire de sociologie*, Enciclopædia Universalis Albin Michel, Paris, 2007.
- Кораћ, Срђан: „Спровођење реформе јавне управе у Србији – пример појединачне одговорности“, *Српска политичка мисао*, 3/2014: 53-74, Институт за политичке студије, Београд, 2014.
- Crossman, Ashley: http://sociology.about.com/od/S_Index/g/Social-Control.htm.
- Lascoumes Pierre, Gales le Patrick: „Introduction – Understanding Public Policy through Its Instruments – From the Nature of Instruments to the Sociology of Public Policy Instrumentation“, *Governance – an International Journal of Policy, Administration and Institutions*, Vol.20, 1/2007, John Wiley & Sons, Ltd., 2007.
- Littlejohn Stephen, Foss Karen: *Enciclopedia of communication theory*, SAGE Publications Inc, 2009.
- Lumley, Fredrick: *Means of Social control*, Century company, 1925.
- Марковић, Бранислав: *Наука о управљању*, Правни факултета Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2003.
- McClelland, Kent: „Understanding Collective Control Processes“, *Purpose, Meaning and Action – Control Systems Theories in Sociology*, 31-57, (ed. Kent McClelland, Thomas Fararo), Palgrave MacMillan, New York, 2006.
- Milić, Vojin: „Institucija“, *Sociološki leksikon* (ur. Aljoša Mimica, Marija Bogdanović): 192-193, Zavod za udžbenike, Београд, 2007.
- Mimica Aljoša, Bogdanović Marija: „Institucija“, *Sociološki rečnik*, Zavod za udžbenike, Београд, 2007.
- Мучибабић, Милимир: *Социолошко-правни појмовник*, ИК Филип Вишњић, Београд, 2007.
- Народна скупштина Републике Србије: *Закон о спречавању злостављања на раду*, Службени гласник РС, 36/2010, Београд, 2010.
- Park Robert, Burgess Ernest: *Introduction to the science of sociology*, The University of Chicago Press, Chicago, Illinois, 1921.

- Petrović, Milan: *Nauka o upravljanju kao pretpostavka upravne politike*, Centar za publikacije, Niš, 2006.
- Ross, Edward Alsworth: *Social Control – A Survey of the Foundations of Order*, Transaction Publishers, New Brunswick – New Jersey, 2009.
- Sorokin, Pitrim: *Društvena i kulturna dinamika*, CID Podgorica, 2002.
- Станковић, Владан: „Политичке елите у Србији – од партократије до плутократије“, *Политичка ревија*, 2/2011: 93-108, Институт за политичке студије, Београд, 2011.
- Станковић, Владан: „Парсонс – Архитекта новог поретка“, *Политичка ревија*, 1/2004: 267-275, Институт за политичке студије, Београд, 2004.
- Стојановић Ђорђе, Ђурић Живојин: „Од друштвене контроле до моралне регулације – реартикулисање дискурса моралне панике“, *Српска политичка мисао*, 2/2015: 9-53, Институт за политичке студије, Београд, 2015.
- Sills, David (ed.): *International Encyclopedia of Social science*, Vol.14, The Macmillan Company & The Free Press, 1968.
- Souriau, Etienne: „Contrôle Social“, *Vocabulaire d’estetique*, Quadrige, Presses Universitaires de France, Paris, 1990.
- Fararo Thomas, Skvoretz John: „Institutionalized Social Action – control at the Program Level“, *Purpose, Meaning and Action – Control Systems Theories in Sociology*, 113-137, (ed. Kent McClelland, Thomas Fararo), Palgrave MacMillan, New York, 2006.
- Huault, Isabelle: „Pouvoir – une analyse par le institutions“, *Revue française de gestion*: 3/2009: 133-149, Lavoisier, 2009.
- Shibutani, Tamotsu: *Society and Personality – An Interactionist Approach to Social Psychology*, Transaction Publishers, 1974.

Vladan Stankovic

INSTITUTIONALIZATION OF SOCIAL CONTROL AND ITS ABUSE

Resume

In Serbia matter of social control is insufficiently researched social area. Much more attention is paid to the utilitarian control and penology – politicological matter governance of others; punishment individual in working process, and disciplining them, and measures mechanical and forced socialization (which covers a range of physical punishment to psychiatric treatment). The profit logic of capitalism requires only a functional approach to social control. In practice, in terms of the institutionalization of social control, little has been done so far. Lack institutional forms of action in this matter seems that instead

the institutions of government controls, controls govern institutions. All this only: increases the inefficiency of working exertion, reduces the positive effects of the work, reduces the quality of services and the volume of newly created value, growth and development...

Key words: institutionalization, social control, social behavior, standards, management, functionalism

---

* Овај рад је примљен 18. јануара 2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 23. марта 2016. године.